En annorlunda skolform

BRIGADERNA I BOTSWANA

av

Agneta Halldén

22 juni 1976

Resultatvärdering 28

INNEHÅLLSFÖRTECKNING Sid.

Bakgrund 1

Brigaderna 1

Arbetet på Brigaderna 4
En Jordbruksbrigad 4

En byggnads- och snickeribrigad 5

En textilbrigad 6

Fritiden 6

Problem vid genomförandet 6

Utvärdering av brigadverksamheten 8

Undervisningen 9

Produktionen 10

Rekommendationer beträffande undervisning och produktion 10

Brigadernas inflytande på landsbygdsutvecklingen 10

Sysselsättning 12

Övrigt 12

Rekommendationer beträffande organisation 12

Debatten och det nya förslaget 13

Mål 14

Utbildning av personal 15

Rapportering och utvärdering 15

Nya projekt 16

FÖRORD

1965 grundade Patrick van Rensburg den första brigaden i Botswana. Arbetslösheten i landet var hög, utbildningsmöjligheterna få och den sociala medvetenheten låg. Den traditionella sekundärskoleutbildningen var inriktad på att lära eleverna tänka "engelskt", ge dem europeiska ideal och förebilder.

Patrick van Rensburg såg i ungdomen en möjlighet att utveckla landsbygden. Genom att bereda så många ungdomar som möjligt tillträde till en utbildning som var anpassad efter ortens behov och utnyttja lokala förutsättningar skulle man få ungdomarna att ta aktiv del i samhällsutvecklingen. De skulle känna solidaritet och ansvar gentemot sin hembygd och stanna kvar där för att utveckla den. De skulle uppmuntras att bilda kooperativ på landsbygden och inflyttningen till tätorterna skulle därmed begränsas. Ungdomarna skulle bli samhällsmedvetna genom ett nytt ämne på schemat - Development Studies (utvecklingsstudier).

Eftersom utbildning är dyr föddes idén med självfinansierande undervisning. Eleverna skulle varva utbildning och yrkesarbete. Kostnaderna för utbildningen skulle täckas av försäljningen av de produkter som eleverna odlade eller tillverkade. Utbildningen vid brigaderna blev ett alternativ till den traditionella inte bara genom att den var anpassad efter Botswanas förutsättningar och behov, utan också genom att den var inriktad även på praktisk yrkesverksamhet.

Den självfinansierande utbildningen var en billig undervisningsform, som erbjöd många ungdomar en möjlighet till utbildning. Samtidigt gav den en möjlighet att lösa bristen på utbildad arbetskraft och minska arbetslösheten, dels genom att eleverna efter utbildningen lättare kunde få anställning, dels genom att brigaderna för sin verksamhet var beroende av ett visst antal anställda yrkesarbetare.

Den typ av utveckling som brigaderna stod för väckte stort intresse runt om i världen. Ett flertal grupper besökte Botswana efter de första årens experimentverksamhet. Bland dem ingick en svensk grupp som, på uppdrag av den botswanska regeringen, gjorde en mera genomgripande utvärdering av brigadverksamheten. Utvärderingen, som refereras i denna sammanställning, pekar på en hel del problem som kommit fram under de första åren och föreslår organisatoriska och andra lösningar för att komma till rätta med dessa problem.

Förslagen ledde till en intensiv debatt i Botswana. Många, kanske framför allt Patrick van Rensburg, tog illa vid sig av den kritik som utvärderingen förde fram, och de kritiserade i sin tur de lösningar på problem som utvärderingen presenterat.

Debatten ledde så småningom fram till ett beslut om att man internt i Botswana skulle se över hela brigadsystemet. Denna översyn ledde i sin tur till ett ganska genomgripande förslag till förändring av verksamheten. Detta förslag är nu på väg att genomföras och man kan idag konstatera ett flertal förbättringar av verksamheten, framför allt inom lärarutbildningen.

Denna sammanställning pekar alltså på ett fall där en resultatvärdering verkligen lett till debatt och förändring av verksamheten. Visserligen har man på mycket få punkter följt utvärderingens förslag till lösningar på problemen, men utvärderingen har fungerat som ett viktigt led i analysen av utvecklingen och problemen. Den har också bidragit genom att framtvinga ställningstaganden från de ansvariga.

Lennart Wohlgemuth

BAKGRUND

Det brittiska protektoratet Bechuanaland blev självständigt 1965 och fick namnet Botswana. Landet var mycket fattigt, befolkningen livnärde sig till övervägande del på traditionellt jordbruk i ett mycket torrt klimat. De flesta sektorer i samhället behövde en omfattande uppbyggnad, undervisningsväsendet t ex i högsta grad. Det fanns endast några sekundärskolor och de räckte inte för de ungdomar som slutade primärskolan och ville fortsätta studera. Bristen på utbildad arbetskraft var stor, t ex inom byggnadsindustrin. Ungdomar som just slutat skolan (primärskolan) hade svårt att få arbete. Den traditionella sekundärskoleutbildningen var rent akademiskt inriktad och skapade en elitinställning.

BRIGADERNA

Initiativtagaren till brigadverksamheten, Patrick van Rensburg, var en f d sydafrikansk diplomat som lämnat hemlandet i protest mot apartheidpolitiken och etablerat sig i Botswana i början av 1960-talet. Han grundade en sekundärskola i Serowe, som vid den tiden var landets största ort. Skolan fick namnet Swaneng Hill Secondary School och uppfördes med hjälp av elever och lokalbefolkning. Den bekostades av olika organisationer och biståndsgivare, bl a SIDA.

Den första brigaden knöts från början till den befintliga sekundärskolan i Serowe. Den hade som främsta syfte att öka utbildningsmöjligheterna i Serowe. Utbildningsplatserna vid Swaneng Hillskolan räckte inte på långt när för alla ungdomar som ville fortsätta att utbilda sig. Man hade heller inte råd att bygga fler skolor. Så föddes tanken på en självfinansierande undervisning som sedermera kom att i väsentliga avseenden skilja sig från traditionell sekundärskoleutbildning.

Den grundläggande tanken var att eleverna skulle varva utbildning och yrkesarbete. Kostnaderna för utbildningen borde i hög grad kunna täckas av försäljningen av produkterna som eleverna tillverkade. Målet var att kostnaderna för utbildningen efter fem år helt och hållet skulle täckas av elevernas produktion. Man räknade med att brigaderna under den första femårsperioden skulle vara beroende av bidrag från staten och utländska biståndsgivare.

Det nya utbildningssystemet syftade till att ge eleverna kunskap om Botswanas behov av utveckling och att ge dem praktiska färdigheter för att kunna föra denna utveckling framåt. Utbildningen måste anpassas efter landsbygdens behov,

eftersom majoriteten av befolkningen lever på landsbygden och får sin utkomst av jordbruket - vilket även i fortsättningen kommer att vara fallet. Därför borde en brigadskola byggas på initiativ av lokalbefolkningen i olika delar av landet.

Både praktisk och teoretisk undervisning skulle förmedlas. Den praktiska utbildningen skedde i samband med produktionen. Läroplanen innehöll nödvändiga, rent teoretiska ämnen såsom språk och matematik. De praktiskt inriktade teoretiska ämnena var t ex byggnadslära, jordbrukslära och handelsämnen.

Den ideologiska skolningen avsågs bli ett väsentligt inslag i utbildningen. Genom denna skulle en medvetenhet skapas hos eleverna om landets utvecklingsprocess och de politiska, ekonomiska, sociala och kulturella problem som är förenade med denna. Man hoppades att den sociala medvetenheten hos eleverna efter utbildningen skulle vara så hög att dessa blev villiga att motarbeta tendenser till ökad ojämlikhet i samhället. Människor borde känna solidaritet och ansvar gentemot sin hembygd och stanna kvar där för att utveckla den. Inflyttningen till tätorterna skulle därmed kunna begränsas. Utbildningen uppmuntrade till bildandet av kooperativer på landsbygden.

Det övergripande syftet med den ideologiska skolningen (Development Studies) kan sägas vara att lära eleverna att leva i sitt eget land.

Syftet med brigaderna kan sammanfattas på följande sätt:

- att skapa en utbildning som är både billigare och mer ändamålsenlig än den traditionella;
- att bereda så många ungdomar som möjligt tillträde till denna utbildning;
- att skapa sysselsättningstillfällen;
- att motverka centralisering och bidra till landsbygdens utveckling;
- att vid sidan av praktiska och teoretiska kunskaper förmedla en medvetenhet om sociala och kulturella värden, utveckla elevernas personligheter samt hos dem skapa en vilja att verka för jämlikhet och social rättvisa.

Brigaden vid Swaneng Hill var en byggnadsbrigad. Den blev en stor framgång. Det visade sig möjligt att bekosta undervisning med hjälp av med undervisningen samordnad produktion.

Det visade sig också vara en rationell undervisningsform. Därför följdes den snart av snickeri-, mekaniker-, textil-, elektriker- och jordbruksbrigader, även dessa i Serowe eller dess omgivning.

Brigaderna krävde inte mycket kapital. Några siffror från 1974 visar detta: Byggnadsbrigaden hade alltifrån starten inte kostat mer än drygt 20 000 kr och hade utbildat 45 elever. Textilverkstaden hade kostat mer, ca 250 000 kr, men hade så småningom börjat gå med vinst. Antalet utbildade elever var 60. Den mekaniska verkstaden kostade 130 000 kr innan den blev vinstgivande, vilket den blev ganska snart efter starten. 20 elever hade utbildats där. Snickeribrigaden, som dittills utbildat 45 elever, kunde täcka sina kostnader redan efter en investering av 15 000 kr. Den elektriska brigaden hade lyckats med samma sak efter en så minimal investering som 5 000 kr.

Tidigare var den tekniska utbildningen i Botswana begränsad till en enda teknisk skola. Den var mycket dyr i drift och hade följaktligen få elever.

Brigaderna fick stöd från staten. De bekostades bl a genom lån från den nationella utvecklingsbanken. Stödet utgick under förutsättning att utbildningsformen samordnades med det statliga utbildningssystemet. För att åstadkomma detta skapades 1969 National Brigades Co-ordinating Committee (NBCC), ett rådgivande organ till undervisningsministeriet. Brigaderna delades upp regionsvis och sorterade under regionala brigadcentra. NBCC bestod av representanter för de olika brigadcentra och berörda myndigheter.

ARBETET PÅ BRIGADERNA 1)

En jordbruksbrigad

Om en besökare skulle följa en arbetsdag på en jordbruksbrigad måste vederbörande stiga upp kl 5,00 på morgonen. Då börjar de flesta av eleverna dagens arbete.

Några av eleverna har emellertid stigit upp ännu tidigare för att från betesfälten runt omkring farmen driva in mjölkkorna för mjölkning. I samband med mjölkningen undersöks djuren för att eventuella febersjukdomar skall upptäckas. Febersjuka kor får en injektion senare under dagen. Eventuella åkommor rapporteras till den elev eller anställde tjänsteman som har ansvar för mjölkkorna. Under tiden har några andra elever rengjort ladugården efter föregående kvälls mjölkning och de har också placerat ut mat i hoarna. Mjölkningen sker för hand efter noggrann tvättning av händerna. Andra elever samlar in mjölken, väger och testar den i det lilla laboratoriet som hör till brigaden. Mjölken pastöriseras, testas återigen, kyles, förpackas och lagras slutligen i ett kylrum. Där förvaras den tills ett anställt bud, ofta en elev, kommer och hämtar den för transport till marknaden i närmaste by eller stad.

De elever som har hand om getterna ser till att dessa blir utsläppta på bete från sina inhägnader.

I hönsgården får hönsen mat och vatten, burarna rengörs, äggen samlas ihop och räknas. Äggen läggs i ett kallt förvaringsrum. Gödseln samlas ihop och läggs på en komposthög tillsammans med kogödseln.

I trädgården håller en grupp elever på att gräva bäddar för att plantera betväxter, morötter, spenat, kål, blomkål, tomater, lök och andra grönsaker; varierande beroende på årstiden. Innan fröna sticks ner fylls bäddarna med gödsel. Andra elever vattnar och åter andra plockar, väger och prissätter grönsakerna innan de transporteras till marknaden.

I de delar av trädgården där eventuell mager jord förekommer odlar man kaktusar och andra växter som inte kräver så god jord. Dessa används som föda för getterna.

---

1) Följande avsnitt fram till "Problem vid genomförandet" bygger på Patrick van Rensburgs redogörelse " A guided tour of the Brigades and Boiteko" i boken "Report from Swaneng Hill" (Uppsala 1974)

Särskilt ömtåliga växter skyddar man mot för stark sol genom att täcka över dem med ett plasthölje.

Utanför farmen breder betesmarkerna ut sig. De är avgränsade med stängsel. Erosionshindrande åtgärder har vidtagits. Emellanåt kan man få se lärare med sina elever sätta ut hinder som får vattnet att rinna långsammare och samla upp slam och jord. Jordbankar har byggts tvärs över fälten för att hindra att dessa översvämmas vid kraftiga regn.

Besökaren kommer att finna några elever sysselsatta med att städa eller laga mat. Matlagningen äger rum i ett litet köksutrymme, beläget intill sovsalen. Samtidigt är en grupp upptagen med teoretiska studier i engelska, jordbrukslära eller något annat ämne i skolsalen. Eleverna är uppdelade i arbetslag och turas om med de olika sysslorna och den teoretiska utbildningen.

En byggnads- och snickeribrigad

Vår intresserade besökare har nu kommit till byggnadsbrigaden i Serowe. Den startades som en samordnad byggnads- och snickeribrigad, men har nu delats upp efter sina respektive funktioner vad undervisningen beträffar.

Efter det att eleverna har lämnat sin sovsal - som de själva varit med om att bygga - och ätit frukost som någon av dem har lagat, delar de upp sig i olika arbetslag och ger sig iväg till olika byggnadsplatser.

En grupp är anställd för att bygga hus åt någon privatperson i Serowe, andra grupper har till uppgift att uppföra eller reparera någon offentlig byggnad och andra slutligen är sysselsatta med nybyggnad på den egna brigaden. På de olika byggplatserna kan eleverna ses gräva diken för grunden till en byggnad, blanda betong och murbruk, foga den ena tegelstenen till den andra, sätta in fönster och dörrar eller vara sysselsatta med något annat moment som hör till uppförandet av en byggnad.

Snickerieleverna har sin arbetplats på brigaden, i ett enkelt hus med stampat jordgolv. Där håller de på att tillverka möbler av olika slag - stolar, bord, skåp och bänkar - på beställning eller för försäljning på marknaden.

Brigaden har också en arkitekt, vars lön betalas med intäkterna från försäljning av brigadens varor och tjänster. Besökaren kan se honom vid sitt ritbord, assisterad av två eller tre elever. De gör en ritning till en ny byggnad.

Samtidigt som detta arbete pågår är andra grupper upptagna med städning, matlagning eller teoretiska studier; matematik, engelska eller byggnadsteori.

En textilbrigad

Verksamheten är också här uppdelad i en mängd olika sysselsättningar.

I vävrummet tvättas först ullen från getterna (angoragetter). Sedan kardas den, spinnes till garn på primitiva spinnrockar och färgas. I vävstolarna växer sedan fram mattor, filtar och gobelänger med färger och mönster som eleverna själva arbetar fram med hjälp av sakkunniga lärare.

I tillskärningsrummet klipps tygerna. Tygbitarna tas sedan in i syrummet, där de sys upp till klänningar, kjolar och skoluniformer. Dessa säljs sedan på marknaden. På en del tyger har eleverna tryckt traditionella mönster som använts sedan gammalt eller egenhändigt komponerade mönster. Dessa handtryckta tyger och färdiga konfektionsvaror transporteras sedan till Gaborone, där de säljs i butikerna.

Liksom på de övriga typerna av brigader får de teoretiska studierna i diverse ämnen sin beskärda tid.

Fritiden

Fritidsaktiviteten nummer ett för pojkarna är fotboll. De spelar nästan alla kvällar efter arbetets slut. På jordbruksbrigaden har eleverna röjt av ett fält som de använder till fotbollsplan. Flickorna å sin sida brukar spela basketboll på en plan som de själva gjort i ordning.

På kvällarna brukar också ordnas aktiviteter av olika slag. Man ser på film - oftast av pedagogisk art - man deltar i diskussioner, man repeterar en pjäs som sedermera framförs för de andra eleverna, eller man kanske helt enkelt sitter ute och småpratar under varma sommarkvällar.

PROBLEM VID GENOMFÖRANDET

Framgångarna medförde en snabb och intensiv utbyggnad av brigadverksamheten. Från 1967 till 1972 ökade antalet brigader mycket snabbt. 1972 var antalet som högst, 43 stycken, sammanförda i 13 centra, vilka vart och ett motsvarade en geografisk region. På varje brigad ansvarade brigadens styrelse (Board of Trustees) för undervisningens utformning.

Överallt på landsbygden bildades små kombinerade undervisnings- och arbetsplatser inom skilda verksamhetsområden. Förutom de tidigare nämnda tillkom bl a garveri, keramiktillverkning, tryckeriverksamhet och konsthantverk. De viktigaste - i antal och när det gällde utsikterna att få jobb efter utbildningen - var byggnads-, textil-, mekaniker- och jordbruksbrigaderna.

Genom den kraftiga utbyggnaden bereddes efterhand ett stort antal elever någon form av yrkesutbildning. I många fall ledde också utbildningen till anställning; ibland på själva brigaden och ibland inom den statliga eller privata sektorn. Lättast att få arbete hade byggnadsbrigadernas elever.

Så småningom uppstod dock en rad problem som medförde att verksamhetens utformning och målsättning förändrades.

Den ursprungliga tanken var att brigaderna skulle betraktas som ett likvärdigt alternativ till den traditionella sekundärskolan. Det visade sig emellertid inte fungera i praktiken. Lärarna klagade över att de måste "sänka sig ner" när de undervisade i brigaderna. Samtidigt ansåg många elever, och inte minst deras föräldrar, att utbildningen var mindre meriterande än den som förmedlades i den traditionella sekundärskolan. Detta var förklarligt med tanke på att de elever som inte hade tillräckligt bra betyg i grundskolan ofta fick nöja sig med att komma in på en brigad, fast de egentligen skulle velat börja i sekundärskolan.

Problemet hade sin grund i den motsättning som redan från början funnits beträffande syftet med brigaderna. Den ideologiska ambition som präglade idéerna hos dem som utformade brigadundervisningen hade ingen motsvarighet hos vare sig myndigheter eller allmänhet (elever och föräldrar). Dessas avsikt var att arbetslösa ungdomar skulle sysselsättas och om möjligt ges en utbildning som ledde fram till en tryggad anställning i en existerande struktur, främst inom den statliga sektorn.

Missnöjet grundade sig alltså delvis på den djupt rotade uppfattningen att formella meriter från sekundärskola, som i sin tur ger möjlighet till högre studier och mer kvalificerade arbeten, är mer eftersträvansvärt än en praktisk utbildning, detta fastän chansen är större att den senare leder till anställning. Den uppfattningen har den ideologiska utbildningen inom ramen för brigadundervisningen (Development Studies) i varje fall inte lyckats ändra på hittills.

Missnöjet hos eleverna hade emellertid också en mera prosaisk grund. En normal arbetsvecka på de flesta brigader var fyra hårda arbetsdagar kompletterade med en femte dag av studier. För eleverna i den "riktiga" sekundärskolan var förhållandet det omvända. Mindre än en femtedel av elevens arbete var någon form av praktisk sysselsättning. En del brigader inriktades t o m helt på produktion och fick därigenom försörja en närbelägen sekundärskola med enbart teoretisk undervisning där "duktigare" elever studerade. Brigadernas elever kände sig utnyttjade.

Till detta grundläggande problem med bristande jämlikhet och olika status kom så en rad andra, praktiska och ekonomiska problem. Bland dessa märktes främst bristfällig ekonomisk förvaltning av brigadernas medel och otillfredsställande kvalitet på undervisningen. Riktiga läroplaner saknades ofta och en stor del av lärarkåren var okvalificerad. Bristande kontakt med lokala myndigheter samt dålig anpassning av utbildningen till arbetsmarknadens behov gjorde också sitt till.
Den dåliga kvaliteten på undervisningen berodde på att brigaderna helt enkelt inte hade råd att anställa kvalificerade lärare och instruktörer. Det var ont om dessa i landet och de som fanns krävde för höga löner.

Till följd av den ibland dåliga undervisningen blev produkterna av låg kvalitet. Brigaderna fick allt svårare att bli av med sina produkter, vare sig det gällde varor eller tjänster.

Kanske berodde en del av svårigheterna också på att utbyggnaden hade gått för snabbt. Alltför många brigader konkurrerade med varandra om den begränsade marknaden.

Följden blev att många brigader inte lyckades täcka sina kostnader och fick läggas ner. Antalet brigader sjönk från 43 år 1972 till 33 år 1975.

De ansvariga myndigheterna blev så småningom varse problemen. Man beslöt att tills vidare stoppa nyetableringen och se över verksamheten.

UTVÄRDERING AV BRIGADVERKSAMHETEN

Brigadorganisationen diskuterades inte bara i Botswana utan hade också väckt en del uppmärksamhet utomlands. Flera studie- och utredningsgrupper har besökt landet för att undersöka verksamheten, en del har kommit på begäran av myndigheterna och andra på eget initiativ. Anledningen till det stora intresset är att undervisningen skiljer sig från den traditionella, och att man i den har kunnat spåra

en möjlig lösning på det problem som alla utvecklingsländer har gemensamt, nämligen den höga ungdomsarbetslösheten.

Två utvärderingar utfördes 1970 och 1971, som förordade att staten i högre grad skulle samordna och ge finansiellt stöd till brigadverksamheten för att förbättra dess kvalitet. Reaktionerna på dessa rapporter var dock obetydliga 1).

Efter framställning från undervisningsministeriet i Botswana om en uppföljning av brigadverksamheten bekostade SIDA en undersökning i augusti-oktober 1973 2).

Denna utvärdering var mycket kritisk mot brigadverksamheten. Den ställde sig skeptisk till den grundläggande idén att den skulle vara självfinansierande.

På grund av den uppmärksamhet utvärderingsrapporten väckte, den livliga debatt som uppstod, de botswanska myndigheternas indignation och de anklagelser om västerländskt etnocentriskt, "teknokratiskt" tänkande som utslungades, ska utvärderingsrapportens huvudsakliga kritik presenteras.

Undervisningen

Fram till 1969 utvidgades verksamheten kraftigt, likaså ökade antalet instruktörer. Dessa saknade ofta tillräcklig utbildning och därför blev undervisningen alltför bristfällig. Lämpliga läroplaner och arbetsprogram saknades och undervisningsmaterialet var otillräckligt. För att förbättra ekonomin åtog sig brigaderna ofta uppdrag som låg utanför deras egentliga fackområde och därför saknade värde i utbildningshänseende. En bidragande orsak till att inga läroplaner utarbetades var just att största vikten lades vid produktionen.

Även undervisningen i teoretiska ämnen påverkades negativt av bristen på kvalificerade lärare. Vid en del brigader saknades teoretisk undervisning och vid andra gavs endast undervisning i engelska språket. Vid alla brigader var tiden för knapp för en effektiv undervisning i de teoretiska ämnena.

---

1) Anthony Martin respektive Virginia Makin.

2) "Reports on the Brigades in Botswana", S. Granander och J. Mahner.

Produktionen

Produktionen var låg vid de flesta brigader med undantag av några få som bedrev sin verksamhet rent affärsmässigt. Det berodde inte enbart på förluster i material och tid som åtgick till undervisningen utan också - och kanske huvudsakligen - på att eleverna saknade motivation. Anledningen till att de engagerade sig i brigaderna var ju för att få en utbildning. Eftersom denna ofta betraktades som undermålig ansåg de sig utnyttjade som billig arbetskraft.

Produkterna var ofta av dålig kvalitet, eftersom det för det mesta var oerfarna elever som under otillfredsställande ledning utförde arbete som normalt skulle kräva skickliga yrkesarbetare eller hantverkare.

En annan orsak till den låga produktionen var bristfällig ledning av brigaderna. Det fanns inga klart utformade arbetsplaner. Material för arbeten som skulle utföras saknades ofta. Transporterna var oorganiserade.

Rekommendationer beträffande undervisning och produktion

Förutsättningen för att undervisningen ska bli effektiv är att rationella och likformiga kursplaner utarbetas, att bättre läromedel anskaffas och att lärarna får bättre utbildning.

Undervisningen måste bekostas på annat sätt än genom inkomster från elevernas produktion. Ett alternativ skulle vara att blanda eleverna med människor som har erfarenhet av arbetslivet.

Vid ett brigadcentrum hölls eleverna fortlöpande underrättade om brigadernas produktion, kostnader och inkomster genom diagram som sattes upp på anslagstavlan. Sådan information kan öka motivationen och förståelsen för brigadernas ekonomi.

Brigadernas inflytande på landsbygdsutvecklingen

Ett av syftena med brigadverksamheten var att motverka centralisering och främja landsbygdens utveckling.

Byggnadsbrigaderna kunde inte sägas ha bidragit till landsbygdens utveckling i någon större utsträckning. Visserligen hade brigadelever utfört byggnadsarbeten i hembygden under ledighetsperioder och efter utbildningen hade de bidragit till hembygdens försörjning genom att deras förtjänster kommit familjen till godo. Byggnadsbrigaderna hade emellertid främst försett byggnadsentreprenörerna i den moderna sektorn (i de större tätorterna) med kvalificerad arbetskraft.

Däremot hade brigaderna lyckats täcka sina kostnader och skapa arbetstillfällen åt eleverna. Alla som utbildats dittills (oktober 1973) hade fått anställning, men endast i tätorter.

Ett försök hade gjorts att kanalisera byggnadsarbetarnas tjänster till jordbruksområden genom att bilda en "rörlig byggnadsbrigad" i Serowe. Denna skulle bygga skolor och dylikt i avlägsna områden av landet. Det återstår att se om den kan behålla sina anställda eller om de övergår till mer välbetalda arbeten i tätorterna.

Textilbrigaderna hade haft en något större positiv inverkan på landsbygdens utveckling. Produkterna - handtryckta tyger och konfektionsvaror - transporterades mestadels till Gaborone för export eller försäljning till turister. De kvinnor som återvände hem efter utbildningen kunde sy familjens kläder och ibland hade de också startat tillverkning av handtryckta tyger i liten skala för försäljning till Gaborone. På den lokala marknaden hade de däremot svårt att etablera sig och konkurrera med industriellt tillverkade produkter.

Förhoppningen att eleverna efter utbildningen skulle kunna starta små företag i privat eller kooperativ regi hade därför inte kunnat infrias. Produktionen skedde i liten skala, produktiviteten var låg och lönsamheten minimal.

Ett allvarligt försök hade dock gjorts att starta produktionen av konfektionsvaror - bl a skoluniformer - på lokala marknader. Om detta lyckas tjänar det två syften, dels att skapa arbetstillfällen och dels att minska levnadsomkostnaderna för landsbygdsbefolkningen genom att skapa tillgång till billiga kläder.

Jordbruksbrigaderna ansågs från början vara de viktigaste för landsbygdens utveckling. Stor vikt hade lagts vid husdjursuppfödning och förbättrade jordbruksmetoder. Från början planerades att eleverna skulle tilldelas jord efter utbildningen, en idé som emellertid fick överges på grund av brist på såväl lämplig mark som på pengar. Jordbruksbrigadernas betydelse för landsbygdens utveckling hade blivit långt mindre än väntat.

Mekanikerbrigaden i Serowe var det mest positiva inslaget i hela brigadverksamheten. Även om den inte direkt medverkade till landsbygdens utveckling bidrog den till den ekonomiska utvecklingen i Serowe, där den tillgodosåg den lokala marknaden med järnmanufaktur av ganska hög kvalitet. Den skapade också sysselsättning och stimulerade efterfrågan. Till denna brigad var en mekanisk verkstad knuten.

Brigaderna hade överlag inte bidragit till landsbygdens utveckling i den utsträckning man hade hoppats. Det vore emellertid fel, framhåller studien, att bedöma dem huvudsakligen utifrån detta mål, även om det var ett av de allra viktigaste.

Sysselsättning

Ett annat viktigt mål var att skapa sysselsättning. I detta avseende hade brigaderna lyckats relativt bra. Vid undersökningstillfället var 319 personer anställda vid brigaderna. Av dessa var 76 lärare, 23 administratörer och samordnare, varav 6 var europeiska experter. De övriga var arbetare och lägre tjänstemän.

Övrigt

Beträffande övriga övergripande mål, såsom att skapa medvetenhet om sociala och kulturella värden och att skapa en vilja att verka för jämlikhet och social rättvisa, framhöll utvärderingsrapporten att det förutsätter;

- att eleverna får information om den principiella sociala tanken bakom brigaderna;

- att kanaler skapas för information och utbyte av idéer mellan brigaderna och det omgivande samhället; och

- att den europeiska dominansen av tänkande och formulering av ideal minskar.

Varken elever, lärare eller andra anställda var tillräckligt införstådda med syftet med utbildningen. Alltför få brigader hade tillkommit på allmänhetens initiativ. De hade främst varit resultatet av de statliga myndigheternas analys av landets problem, förmedlad av de utländska experterna.

Rekommendationer beträffande organisation

Huvudtanken i studien var att de brigader som lade största vikten vid undervisning och de som huvudsakligen inriktade sig på produktion borde skiljas åt organisatoriskt. De förstnämnda skulle inordnas i en ny organisation för yrkesutbildning; District Vocational Training Programme, vilken skulle lyda under undervisningsministeriet. De produktionsinriktade brigaderna borde samlas under fackministerier; industri- och hantverksbrigader under industri- och handelsministeriet, jordbruksbrigaderna under jordbruksministeriet och de övriga under finans- och planeringsministeriet.

DEBATTEN OCH DET NYA FÖRSLAGET

Utvärderingsstudien mottogs mycket negativt i Botswana.

Patrick van Rensburg riktade invändningar mot studiens sakinnehåll på praktiskt taget alla punkter. Han hävdade att undervisning kombinerad med produktivt arbete kan fungera, och att det är den enda riktiga undervisningsmodellen i ett land med så begränsade ekonomiska resurser och med ett så stort utvecklingsbehov som Botswana.

De botswanska myndigheterna avfärdade rapporten som alltför negativ. Undervisningsministeriet remitterade studien för yttrande till ett antal instanser. Man samlade sig till egna konstruktiva förslag till förbättringar av allt som studien påtalat som negativt.

I juli 1974 beslutades att brigadverksamheten skulle fortsätta efter samma riktlinjer som hittills men med förbättrade ekonomiska villkor och bättre överblick från myndigheternas sida. Undervisningsministeriet skulle fortfarande vara ansvarig myndighet för hela organisationen. Man beslöt också att göra en ny utredning av verksamheten efter cirka ett halvt år.

Den nämnda utredningen, som utfördes i inhemsk regi, avslutades i december 1974. Den konstaterade bl a att för att höja brigadundervisningens kvalitet måste lärarnas kompetens förbättras. Det statliga stödet skulle därför i första hand användas i detta syfte. Ett utbildningscentrum ska byggas för att skola brigadpersonal.

De nya riktlinjerna, godkända av den nationella samordningskommittén för brigadverksamheten. NBCC, innebar följande. Brigaderna ska även i fortsättningen administreras lokalt. Alla brigadcentra skall ha en egen styrelsen (Board of Trustees) som ansvarar för såväl utbildning som produktion och ekonomi. Styrelsen ska ansvara för statsbidragens utnyttjande och vara skyldig att underrätta undervisningsministeriet om vilka bidrag som erhålls från annat håll.

Också i fortsättningen avses brigaderna huvudsakligen vara självförsörjande, även om statsbidrag är nödvändiga för att förbättra och utvidga verksamheten för befintliga brigader, samt för att etablera nya. Brigadernas projektförslag ska godkännas av NBCC innan de kan erhålla statligt stöd, såvida det inte är fråga om självfinansiering.

Det finns inte längre någon anledning till samorganisation mellan brigaderna och sekundärskolorna. Brigaderna ska nu ansvara för sin egen ekonomi. Dessutom lokaliseras brigadernas aktiviteter mer och mer utanför skolan. Antalet anställda arbetare vid brigaderna ökar kraftigt i och med att de produktiva enheterna växer.

Rapportering och utvärdering av brigadernas verksamhet ska ske regelbundet.

Mål

Brigadverksamhetens huvudsyfte bör vara att bidra till landets allmänna utveckling genom att främja ekonomisk utveckling, i första hand på landsbygden. Som delmål anges följande:

1) Att tillhandahålla arbetsinriktad yrkesutbildning, i första hand anpassad till behovet i den bygd där utbildningen äger rum.

2) Att upprätta små eller medelstora produktionsenheter för hemslöjd, byggnadsverksamhet, djuruppfödning, mejeriverksamhet m m, i första hand anpassad till den egna bygdens behov men också i syfte att bidra till landets totala försörjning.

3) Att skapa arbetstillfällen, speciellt på landsbygden. Härvid ska arbetsintensiv verksamhet ges företräde.

4) Att sysselsätta de elever som avslutar grundskolan.

5) Att bidra till att minska inflyttningen till tätorterna.

6) Att aktivt delta i landsbygdens utveckling och stärka elevernas engagemang för utvecklingen i såväl sin egen hembygd som landet i sin helhet.

7) Att i samarbete med undervisningsministeriet införa och utveckla ett program för vidareutbildning och därmed förkovra administrativ och undervisande personal.

Brigadprogrammet måste emellertid, enligt utredningen, utvidgas på ett sådant sätt att man inte får problem med sysselsättning av de elever som utbildats vid brigaderna. Därför föreslås att endast ett begränsat antal nya brigader inrättas under de närmaste åren.

Utbildning av personal

För att förbättra kvaliteten på undervisningen och produktionen vid brigaderna i enlighet med utredningens rekommendationer har man beslutat att inrätta en utbildningsinstitution för att fortlöpande uppskola all brigadpersonal - administratörer, lärare och arbetare. Ett "Brigade Skill Development Centre" (BRIDEC) ska etableras i Gaborone. Detta ska kunna ta emot 50 studerande, varav 30 inneboende.

BRIDECs målsättningar är:

- att stärka och utveckla brigadverksamheten;
- att vara en central instans för alla brigader, till vilken de kan vända sig för att få hjälp och råd;
- att fungera som konferenscentrum där möten och sammankomster kan arrangeras för brigadernas personal och även för elever; samt
- att anordna både grund- och vidareutbildning för brigadpersonal.

Rapportering och utvärdering

Som nämnts ovan ska ett fortlöpande rapporterings- och utvärderingssystem byggas in i verksamheten. Pengar kommer endast att ges av regeringen under förutsättning att den har fullständig överblick över användningen av de fördelade resurserna. Även BRIDECs verksamhet ska utvärderas.

Inom ramen för utvärderingen ska man dels

fortlöpande följa upp den löpande verksamheten, dels

särskilt se över verksamhetens resultat efter någon tid.

Det första syftar till att ge information om huruvida man har uppnått produktionsmålen samt - om detta inte är fallet - orsaken härtill och möjligheter till förbättringar. Även kostnadsanalyser, såsom brigadens finansiella ställning, kostnad per student o dyl hör till denna kategori.

Utvärderingen på den andra nivån ska utvisa om undervisningen lett till de avsedda långsiktiga resultaten beträffande t ex sysselsättning för f d elever, o dyl.

För att kunna erhålla ett effektivt resultatvärderingssystem krävs att brigaderna fortlöpande rapporterar från verksamheten. Dessa rapporter ska föreläggas undervisningsministeriet den sista april varje år.

Undervisningsministeriet är skyldigt att informera NBCC om alla angelägenheter av vikt som kommit fram i resultatvärderingsrapporten. Rapporten bör innehålla uppgifter om elevantal, avhoppare, studieresultat, personalsituation, utveckling av läroplaner, utrustningens tillstånd, boendestandard etc.

Rapporteringen på den andra nivån måste ske ad hocvis varje eller vartannat år. Den första rapporten ska utarbetas efter att personalen blivit omskolad och man haft en chans att uppnå bättre resultat.

Nya projekt

Projektförslag som innebär nya eller utvidgade aktiviteter måste genomgå en prövning.

Projekten har indelats i tre olika kategorier:

- projekt som avses täcka sina egna kostnader och inte behöver något finansiellt stöd;

- projekt, vilka regeringen måste godkänna för att brigaden därefter själv ska kunna ta kontakt med finansiärer; och

- projekt som kräver finansiellt eller tekniskt stöd från regeringen.

Naturligt nog är bedömningen striktast i den sistnämnda kategorin. Förslaget måste först bedömas av NBCC med avseende på syftet med projektet, dess möjlighet att ge goda resultat och dess överensstämmelse med brigadverksamhetens mål. Om NBCC godkänner förslaget går det vidare till regeringen som bedömer de finansiella förutsättningarna att stödja projektet.

Utredningens förslag innehåller åtskilligt som kommer att ändra brigadverksamhetens utformning. Målsättningarna definieras klarare. Den lokala förankringen stärks. Kravet på lärarnas kvalifikationer höjs. Kontrollen över finanserna skärps. Utländska bidragsgivares inflytande minskar. Om förslaget genomförs i enlighet med vad som beskrivits ovan kan brigaderna i fortsättningen komma att bättre bidra till Botswanas, och särskilt dess landsbygds, utveckling.

Nedan följer en förteckning över resultatvärderingsstudier utgivna i serien "Meddelande från Utredningsbyrån"

1 Sammanfattning av en studie över genomförande och kontroll av ett decentraliserat program för hälsocentraler på landsbyden i Tanzania. Förf: William P Mayer (1974 08 02)

2 Sammanfattning av 1974 års utvärderingsrapport om CADU och EPID i Etiopien. Förf: Dagnachew Yirgou et al (1974 08 30)

3-5 Vattenförsörjning i Östafrika - tre vetenskapliga studier i sammandrag (1974 09 15)

3) Preliminary Results of an Impact of Rural Water Supply Schemes built by Self-help. Förf: G Tschannerl och M Mujwahuzi, Dar es Salaam

4) Evaluation of the Development Impact of Rural Water Supply Projects in East African Villages. Förf: Dennis Warner

5) Impact and Economics of Community Water Supply. A Study of Rural Water Investment in Kenya. Förf: I D Carruthers

6 Personalbistånd i Tanzania. Effektivitet och utländsk personal inom det tanzaniska vattenförsörjningsprogrammet. Förf: Göran Hydén, Pius H Mallya, Ngasamiaku Mtalo och Habib J Nyundo (1974 10 30)

7 Bönderna i Mpiji-dalen. Kibaha Farmer's Training Centre. Tanzanias Kustregion 1965-68. Förf: Anita Francke (1974 11 14)

8 Sammanfattning av en preliminär rapport om Mtu ni Afya, masshälsokampanjen i Tanzania. Förf: Budd L Hall och C Zikambona (1974 12 02)

9 Finansiering av småindustriutveckling. Forskningsprojekt utfört av Världsbanken i samarbete med SIDA. Förf: D Kochav, H Bolin, K Di Tullio, I Roostal, N Wahl (1975 01 22)

10 Landsbygdsutveckling i Bangladesh, kommenterad sammanfattning av aktuella skrifter och utredningar. Förf: Bo Kage Carlson (1975 02 28)

11 Aktionsevaluering - en alternativ evalueringsmetod inom småindustriprogrammet i Kenya. Förf: Hans Kristensen, Institutet för Utvecklingsforskning i Köpenhamn (1975 03 04)

12 Konflikter inom landsbygdsutvecklingen i Etiopien - en sammanfattning av Ethiopia Political Contradiction in Agricultural Development. Förf: Michael Ståhl, 1974 (1975 03 04)

13 Tanzanias bank för landsbygdsutveckling - en nordisk utvärdering i sammanfattning, november 1974. Förf: K E Svendsen, H Westman, R Sörum, L Wohlgemuth (1975 03 24)

14 Arbetsintensiva metoder inom vägbyggnadsverksamhet. Sammanfattning av forskningsprojektet "Study of the substitution of labour and equipment in civil construction" utfört inom Världsbanken (1974 04 05)

15 När elektriciteten kom till byn - sammanfattning av en studie om landsbygdselektrifiering i Kenya. Förf: Anders Hjort ("Socio-economic effects of rural electrification in Kenya" - Department of Social Anthropology, University of Stockholm, 1974) (1975 06 15)

16 Vart tar alla studenter vägen ...? sammanfattning av en studie rörande zambiska sekundärskoleelevers arbetsmarknadssituation efter avslutad utbildning. Tracer Project Group. University of Lusaka, Zambia (1975 07 15)

17 En sammanfattning av Tanzanias utvecklingspolitik - mål och resultat 1967-74. Förf: Reginald Green (1975 07 24)

18 En sammanfattning av WHAT NOW för en alternativ utveckling. Sammandrag av The 1975 Dag Hammarskjöld Report on Development and International Cooperation (1975 08 04)

19 Den växande fattigdomen i Indien - skiss till en analys av Indiens utvecklingspolitik. Förf: Göran Djurfeldt och Staffan Lindberg (1975 08 28)

20 Seger över smittkopporna eller vi kan - bara vi vill. En sammanfattning om mänskligheten kamp mot smittkopporna (1975 09 17)

21 Sammanfattning av VAD STYR VALET AV PROJEKT I U-LÄNDER. Förf: Lars-Erik Birgegård (1975 10 03)

22 Sammanfattning av studier över HYBRIDMAJSENS SPRIDNING I KENYA. Förf: John D Gerhart resp Olof Hesselmark (1975 10 27)

23 SOMALIAS KAMP FÖR UTVECKLING. Förf: Christer Krokfors (1975 11 12)

24 SKOGSUTVECKLING I TUNISIEN. En problembeskrivning efter en utvärdering i april 1975 av ett FAO/SIDA-stött skogsutvecklingsprojekt. Förf: Christian Andersson (1976 03 03)

25 "VI FLYTT !" - BYUTVECKLING I TANZANIA
3 ögonvittnesskildringar från den genomgripande omflyttningen i Tanzania. Förf: Jan Rudengren, Gunnar Lindgren och John E More.

26 En sammanfattning av tre studier om KOOPERATION I KENYA, TANZANIA OCH ZAMBIA. Förf: Rune Forsberg (1976 06 04)

27 FRÅN BYSAMVERKAN TILL FOLKKOMMUN: KOOPERATION I KINA UNDER 100 ÅR. Sammanfattning av en rapport av Gerald Hultcrantz, Håkan Lindhoff (1976 06 21)

28 EN ANNORLUNDA SKOLFORM, BRIGADERNA I BOTSWANA. Förf: Agneta Halldén (1976 06 22)